ביצה פרק ראשון ביצה

ו.

אמר רבא מפ״ט כי״ט ראשון כו׳. מת המוטל לקבור אם י״ט ראשון הוא וכו׳: **משל״כ בביצה.** לענין ביצה לא הקלו בי״ט שני דראש השנה להשוות בשל גליות דאילו ר״ה עולה בזה אסורה בזה: **אף בביצה.** עולה בזה מותרת בזה: **דמאי דעביד.** לאסרה בשני לרמוקים מב״ד: **דילמא מעברי ליה לאלול.** מתקנה הראשונה למנות מיום שני ועשות שני ימים כגון שלא באו עד יום שלשים ואחד[1]: **מימות עזרא ואילך וכו׳.** ואע״פ שתקנו לא חירע שבאו עדים מן המנחה ומעלה חוץ מאותה הפעם ועדיין לא נתקנה. האי דנקט מימות עזרא משום דבימיו עברוהו דכתיב בעזרא (נחמיה ח) וביום השני וכו׳ראש השנה משמעי: **לא אמרן.** דיתעסקו בו ישראל: **אלא דאשכחי.** ומתירא שלא יסרים: **אפילו.** הדם היו מניחין על מטת מת לכבודו: **דאיכא חברי.** אומה רשעה שהיו בימי פרסיים וכופין את ישראל לעשות מלאכתן וכי״ט היו נדחין מהן ע״י שאומרים להם י״ט הוא ואם ירצו אותם מקבלין ומתיסם יכופו אותם למלאכה. והאי גלימא דאמרינן לעיל אינו צורך המת שהרי יש לו תכריכין אחרים כל צרכו שאם צריך לו מאי אפילו דקאמר הא אמרינן בי״ט שני יתעסקו בו ישראל ועסק זה מביאה קברו ואתוך מכריכין הלכך על כרחך בגלימא שאינו צריך לו מייבי דומיא דאשם דשרי למגזייה וקמ״ל דאע״ג דטרחא דלא צריך הוא אלא משום כבודו עושין לו יותר מדאי מותר לעשות לו כיון דלגבי מת כחול שויוה רבנן: **תוייה.** רבינא לרב אשי דהוה אליבי: ה״ג **אמאי עליב מר: א״ל דלא אותיבי ערובי מבשילין.** לא הושבתי ולומר לא הכנתי לי ערובי מבשילין לאפות ולבשל מי״ט לשבת דתנן לקמן (דף טו:) עושה אדם מבשיל מערב י״ט לשם ערוב: **דאידנא.** בי״ט ראשון והוא ממישי בשבת ועל תנאי הוא אומר אם היום הוא חול ולמחר קדש יהא ערוב ואם היום קדש ולמחר חול איני צריך לכך: **מי אמר.** והרי הם היום אינון שניהם קדש: **א״ל רב מרדכי.** לרבינא מנהרדעי לא מותביה למר בפירוש שמיע לי מיניה דלא סבר לדנהרדעי. רב מרדכי תלמידו של רב אשי היה כדאמרינן בסוטה (דף מו:) גבי לויה לרבו עד פרסה רב מרדכי אלויה לרב אשי כו׳: **הואיל ומתיר עצמו.** בלילה להיות נשמט מה שלא היה לפני לידתו אף מוקלה התיר את עצמו בלידתו דמגו דאתקן להא אתקן להא: **לענגל שנולד בי״ט.** דתניא לקמן שמותר בו ביום לדברי הכל: **מוכן אגב אמו.** כעודו בתוך מעיה אם נשחטה האם היה נאכל: **הטרפה.** כגה אסור אם נמצא בתוכה א] דעובר ירך אמו הוא הואיל וכשחיטת אמו אתה בא לאכלו וכי נולד בי״ט מן הטרפה ליכא לאימר הואיל ומוכן אגב אמו ואפ״ה בשחיטת עצמו מותר לשחטו ולאכלו דלא אשכחן מאן דאסיר: **לגלגים.** דבין השמשות היתה אמו עומדת לכך אבל אפרוח שבקליפה אינו עומד לאכילת כלבים ואף לא היה ראוי הלכך נולד הוא: מוכן

לרבי שמעון דלית ליה מוקלה דמודה בהאי מוקלה דהכא דהוי כגרוגרות ומוקין ב] והכי מוכח בשבת (דף מה:): **וכי** מה בין זה לענגל שנולד מן הטרפה. דהתם לא מצי למימר הואיל ומוכן אגב אמו דהא אמו טרפה והוא מותר ותימה והא מוכן הוא דאמרינן בחולין (דף עה.) דכן פקועה ניתר בארבעה סימנין בשחיטת אמו או בדיליה ואם כן יכול להושיט ידו במעי אמו ושחטנו ויהיה מוכן כהאי גוונא וי״ל דקאמר גמרא אליבא דרבי אושעיא דקמבעיא ליה התם בחולין (דף עד.) אם ניתר בן פקועה בארבעה סימנין או נמי י״ל הואיל ולכתחילה אין לו לשחטו כי האי גוונא שאינו יכול לראות מידי דהוה אשחטו בלילה (שם דף יג:) דאסור לכתחילה לא מיקרי מוכן ועוד יש לומר דהתם מיירי דאירע שכלו לו חדשיו והכא מיירי בלא כלו לו חדשיו אז הוי הואיל וכיון השמשות לא הוה חזי:

השתא

[1] אמר רבא [2] מת ביו״ט שני יתעסקו בו עממים (א) [3] מת ביו״ט שני יתעסקו בו ישראל ואפילו בשני ימים טובים של ר״ה מה שאין כן בביצה נהרדעי אמרי אף בביצה דמה דעתיך דלמא מעברי ליה לאלול הא אמר רב חיננא בר כהנא אמר רב [4] מימות עזרא ואילך לא מצינו אלול מעובר אמר מר זוטרא לא אמרן אלא דאשתהי אבל לא אשתהי משהינן ליה רב אשי אמר [5] אע״ג דלא אשתהי נמי לא משהינן ליה מ״ט יום טוב שני לגבי מת כחול שויוה רבנן [6] אפילו [7] למיגז ליה גלימא ולמיגז ליה אסא אמר רבינא והאידנא דאיכא חברי חיישינן רבינא הוה יתיב קמיה דרב [8] (אסי) בשני ימים טובים של ראש השנה חזייה דהוה עציב אמר ליה אמאי עציב מר א״ל דלא אותיבי עירובי תבשילין אמר ליה ולותיב מר האידנא מי לא [9] אמר רבא [10] מניח אדם עירובי תבשילין מיו״ט לחבירו ומתנה אמר ליה [11] אימר דאמר רבא בשני ימים טובים של גליות בשני ימים טובים של ראש השנה מי אמר והא [12] אמרי נהרדעי אף ביצה מותרת אמר ליה רב מרדכי בפירוש אמר לי מר דלא סבר להא דנהרדעי אתמר [13] אפרוח שנולד ביום טוב רב אמר אסור ושמואל ואיתימא ר׳ יוחנן אמר מותר רב אמר אסור מוקצה הוא ושמואל ואיתימא ר׳ יוחנן אמר מותר הואיל ומתיר עצמו בשחיטה אמרי ליה רב כהנא ורב אסי לרב וכי מה בין זה לענגל שנולד ביום טוב אמר להו הואיל ומוכן אגב אמו בשחיטה ומה בין זה [14] לענגל שנולד מן הטרפה [15] שתיק רב אמר רבה ואיתימא רב יוסף מ״ט [16] שתיק רב לימא להו הואיל ומוכן אגב אמו לכלבים אמר ליה אביי

השתא

מימות עזרא ואילך לא מצינו אלול מעובר. ומ״ת והתמרינן בערוכין (דף לט. וסס) דרבי יוסי אוסר הבילה שנולדה [בראשון ביום] השני ומ״כ היכי פליגי הרבדעי אר׳ יוסי שהוא תנא י״ל דלרבי יוסי אסור אי אתרמי ולהרבדעי אתרמי דלא אתרמי: **יום טוב שני לגבי מת כחול שויוה רבנן אפילו למיגז ליה גלימא ואפילו למיגז ליה אסא.** ותימה דבמועד קטן (דף מ: וסס) אמרינן אין מוסרין כוכין במועד והכא משמע דאין זו מלאכה וי״ל כפי׳ ר״ת דפירש שהיו רגילין לחפור הרבה ביחד כדי שיהיו מזומנות כשיבאו מתים ועל זה קאמר דאין מוסרין במועד לצורך אחר המועד: **והאידנא דאיכא חברי חיישינן.** פרש״י שכופין לישראל לעשות מלאכה וכשהוא י״ט מניחין אותם ואם היו רואין שיקברו ממיסה יכופו אותם לעשות מלאכה והשתא נזמן הזה שאין חברי מוחר ואין לומר שצריך מנין אחר להתירו דכיון דזה הטעם משום חשש ועברה החשש עבר הטעם וה״נ אמרינן גבי מיס מגולין דאסורין שמא נחש שתה מהן ועכשיו שאין נחשים מצוין ביינו אנו שותין מהן אפילו לכתחילה אע״פ שהוא דבר שבמנין ומ״מ ר״ת היה אוסר ומעשה היה במלאו״ן שמת אדם אחד בי״ט שני ולא להתעסק בו לקברו וגער בהן ר״ת ושלח להם בני בשבר אין בני תורה ואתם בני תורה כדאיתא בשבת (דף קנו: וסס) שלא לקבור מת בי״ט שני משום דלאו בני תורה מינהו ואתי לזלזולי ביה אבל הר״י אמר דאין זה דמיון דהא לענין הרבה דבריס אשכחנא דאין בני תורה כדאי׳ ביבמות (דף מו. וסס) מוזכו דקא אכלי תורמוס דשלקי עכריס ואסר להם ופרכינן והא נאכל כמו שהוא מי וכל שהוא נאכל כמו שהוא מי אין בו משום בשולי עכריס ומשני שלא היו בני תורה ואנו אין אנו מוקמין בשבר זה דקיימא לן בכל שהוא נאכל כמו שהוא מי אין בו משום בשולי עכריס והר״ר יחיאל אומר דלא דמי דשאני הכא דבלעגה הוא אוכל בביתו ולא אוושא מלתא ולא נכון להתיר ועוד אמר רבינו תם דבזמן הזה נמי יש יהודים שהן משועבדים למלכות לעשות מלאכה כגון לקבל המס ולהתעסק בגרכיהם הלכך אם יראו שיתעסקו לעשות מלאכה במת יכופו אותם לעשות מלאכה למלכות:

אפרוח שנולד בי״ט וכו׳. גרלה לומר דאתרמי שנפתחו עיניו היום דאי לא נפתחו עיניו קי״ל דאפילו בחול אסור: **הואיל** ומתיר עצמו בשחיטה. פירש רש״י מתיר עצמו בלידתו להיות נשחט אבל קודם לידתו היה אסור וכיון דאתקן לשחיטה אתקן נמי לענין מוקלה ותימה למה להו לשמואל ור׳ יוחנן הך טעמא תיפוק ליה משום דלית להו מוקלה כדאמרינן פרק מי שהחשיך (שבת דף קנו:) דשמואל ורבי יוחנן כר׳ שמעון סבירא להו וי״ל דהכא קאמר טעמא אפילו לרבי יהודה דאית ליה מוקלה שרי מהאי טעמא ולכך צריך האי טעמא אי נמי איצטריך אפילו

עין משפט
נר מצוה

לח א מיי׳ פ״ז מהלכות י״ט הלכה כג סמג לאוין עה עושה״ע א״ח סי׳ תלו סעיף ג וסי׳ תקכו סעיף ח:
לט ב מיי׳ שם פוסק״ע שם סי׳ תקכו סעיף ד:
מ ג ד מיי׳ שם פוסק״ע שם סעיף ו וסעיף ד:
מא ה ו מיי׳ שם פ״ו מהל׳ יו״ט הלכה יח יג ופ״ח מהלכות עירובין הלכה טו) סמג לאוין עה טוש״ע א״ח סי׳ תקכו סעיף כב:
מב ז מיי׳ פ״ה מהלכות מלה״ם הלכה טו טוש״ע יו״ד סי׳ יג סעיף ג [וסי׳ עט סעיף ג]:

רבינו חננאל

ולגבי מת אע״ג דמת ביו״ט שני דלא אישתהי כלל, לא משהינן ליה, דקי״ל כרב אשי דהוא בתרא, דאמר יו״ט שני לגבי מת כחול שויוה רבנן, ואפילו ביו״ט שני של ריה. אמר רבינא והאידנא דאיכא חברי לישראל כיון שאומרים המת שלהם קוברים המת שלנו ביו״ט שלהם, חיישינן ומשהינן למחר. והאי דאמר מימות עזרא ואילך לא מצינו אלול מעובר, שמעינן מינה מכלל דבימות עזרא עיברוהו, מנהני מילי, שנאמר ויגע החדש השביעי וכל ישראל בעריהן (ג), ולגבי עירובי תבשילין. מניח אדם מיו״ט הראשון, שחל פסח או סוכות חמישי ושישי בשבת, מניח עירובו ביום חמישי, ואומר אם היום יו״ט, מחר חול הוא ומותר לבשל לשבת בלא עירוב, ואם יום ששי (כגון) הוא יו״ט, היום הוא עיו״ט, והרינו מערב מעיו״ט, והני מילי בב׳ יו״ט של גלויות, אבל בב׳ יו״ט של ריה לא. אפרוח שנולד ביו״ט, רב אסר כי מוקצה הוא, אבל עגל שנולד ביו״ט מותר, שהיה מוכן מאתמול על גב אמו, שהפרה מוכנת היא, ובלבד בידוע שכלו לו חדשיו, ואם אינו ידוע, אסור עד שמונה ימים, ואפילו לחולים. וספורש בפרק ר׳ אליעזר במס׳ שבת.

(ג) עי׳ הגהה מוס׳ ר״ה דף יט ע״ב ד״ה מימות עזרא ע״ש.

מסורת הש״ס

(א) לקמן כב. שבת קלט:, (ב) לקמן כב: ר״ה יט: לב, (ג) [למיגז מי לחתוך ר״ל לתפור. ערוך], (ד) [אשי כל״ל וכ״ה בר״ן והכל״ש], (ה) לקמן יז., (ו) [לקמן כב:], (ז) [עי׳ תוספ׳ כ״ב סב. ד״ה ומיהכא], (ח) [עי׳ מהרש״א].

הגהות הב״ח

(א) גמ׳ עממים כי״ט שני כל״ל ותיכנ מת נמחק:

גליון הש״ס

גמ׳ אפרוח שנולד ביו״ט. עי׳ תו״ט פרק ד׳ משנה ב׳ דעדיות: שם שתק רב. וכן לקמן דף לז ע״ב סוכה דף ז ע״ל וש״נ:

הגהות מהר״ב רגשבורג

א] רש״י ד״ה הטרפה וכו׳ דעובר ירך אמו הוא. נ״ב ר״ל לענין זה הוי עובר ירך אמו דלא ניתר בשחיטת אמו דטרפה היא אבל נגלד מן הטרפה אחרנה לא ירך אמו הוא ומותר בשחיטת עצמו כדקיי״ל ס״ד ס״ם ע״מ וכמ״ש תוס׳ סנהדרין דף פ ע״ב ד״ה עובר וכו׳ ועוש״ה ובו״ק: ב] תוס׳ ד״ה הואיל וכו׳ וכמי מוכח בשבת. נ״ב דף מה ע״ב בתוס׳ ד״ה אם היה כיצה אפרוח ועוש״ה:

מוסף רש״י

מת ביום טוב ראשון. מת שנשתהא, כגון שמת בשבת ולמחר היה יו״ט (שבת קכט:). מה שאין כן בביצה. דאין ר״ה שוה לימים טובים של גליות, דאילו ר״ה אמיר יו״ט שני דיליה ועלמה נוה אפורה מה (שם) דקדושה אחת הן ולא הקלו בי״ט שני של ר״ה אלא לענין מת בלבד (לקמן כב:). מניח אדם עירובי תבשילין מיו״ט לחברו ומתנה. אם מכר בי״ט ראשון ואנו שני ימים טובים מותרי ערב שבת, ומתנה אם היום חול ומחר קדש עירובי עירוב, ואם חילף אינו צריך לערב לתבשילין (לקמן יז:).

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com